

Nr 25.

Av herr **Velander m. fl.**, *angående viss ändring i lagen om värnplikliga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnplikstjänstgöring.*

Jämlikt § 1 i lagen av den 12 juni 1925 om värnplikliga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnplikstjänstgöring, kunna de värnplikliga, som på grund av religiös eller annan därmed jämförlig orsak hysa allvarliga samvetsbetänkligheter mot värnplikstjänstgöring, tillåtas att på annat sätt än vanliga värnplikliga fullgöra dem åliggande tjänstgöringsskyldighet.

Sedan många år tillbaka ha orden »eller annan därmed jämförlig orsak» givit upphov till starka meningsskiljaktigheter om den s. k. samvetsömhets innebörd och berättigande. Genom att dessa ord tillfogades år 1925 infördes nämligen det begrepp som sedan dess kallats den »etiska samvetsömheten». Redan vid tillkomsten av denna utsträckta samvetsömhets kritiserades på goda sakliga grunder de värderingar, vilka lågo till grund för detta stadgande. Senare ha också upprepade gånger för riksdagen framlagts förslag om att den etiska samvetsömhets skulle borttagas som befrielsegrund från vanlig värnplikstjänstgöring. Senast skedde detta år 1937, då i de likalydande motionerna nr 171 i första kammaren och nr 347 i andra kammaren yrkades, att riksdagen måtte besluta, att dessa omstridda ord skulle utgå ur § 1 av ifrågakvarande lag.

Andra lagutskottet avstyrkte den begärda lagändringen med en motivering, vilken slutade: »Utskottet finner det icke uteslutet, att den påvisade minskningen av antalet samvetsömma värnplikliga står i samband med den genom kungörelsen den 9 januari 1935 företagna skärpningen av föreskrifterna om sättet att styrka påstådda samvetsbetänkligheter. Med hänsyn bland annat härtill synes det utskottet tillrådligt att avbida ytterligare någon tids erfarenhet av utvecklingen på området. Enligt utskottets mening föreligger i varje fall icke för närvarande anledning att ingripa med en lagstiftningsåtgärd.»

Utskottets utlåtande var enhälligt men i den efterföljande debatten i kamrarna framkom, att utlåtandet hade varit en kompromiss, tydligen i första hand förestavad av önskan att avbida någon tids erfarenhet på området. Den sista meningen i utskottsutlåtandet ger ävenledes vid handen, att man kunde tänka sig en lagändring även av andra orsaker än minskad frekvens i antalet samvetsömma.

Sedan denna debatt ägde rum har mycket inträffat. Vårt land står i dag inför nödvändigheten att mobilisera hela sin värmkraft och att i görligaste mån förbereda hela befolkningen för försvarsuppgifter. Denna nödvändighet har utjämnat många gamla motsättningar och åstadkommit en natio-

nell samling. Det är icke längre endast de unga vapenföra männen, som måste förbereda sig för krigiska värv. Även icke vapenföra män och kvinnor i alla åldrar finna, att deras arbetskraft måhända kommer att behövas. Det svenska folkets i gemen åsikter om det berättigade i ett försvar av landet med vapen i hand har undergått en stark förändring. Nu har försvaret av fosterlandet för alla ansvarskännande blivit en helig plikt.

Även i dessa tider finnes emellertid trots allt en liten grupp medborgare, som söka undandraga sig sina skyldigheter mot land och folk. De »etiskt» samvetsömma ha blivit ett omtyckt jaktbyte för den kommunistiska internationalens anhängare. Propagandan från detta håll har icke varit helt fruktlös. Enligt uppgifter i pressen har antalet samvetsömma relativt sett ökats något under de allra senaste månaderna. Det har visserligen varit ogörligt att fastställa exakta antalet nytillkomna samvetsömma. Men av företagna stickprov vill det förefalla som om frågan är av icke oväsentlig räckvidd. Det får icke förbises, att samvetsömhetspropagandan kan hämta nytt stoff ur det förhållandet, att den värnpliktige kan komma att löpa allvarligare personliga risker än den fredliga exercisen innebär.

Det är enligt vår mening föga sympatiskt, att räddhåga och omtanke om personlig säkerhet skola få sig tillerkänd sådana fördelar, som med lagens nuvarande formulering otvivelaktigt komma de s. k. etiskt samvetsömma till del. Man kan hysa vilken mening man vill om det etiskt berättigade i att under vissa förhållanden vägra vapentjänst. Men en sak är höjd över all diskussion. Den nuvarande utrikespolitiska situationen är sådan, att vårt land icke har råd att i första linjen avstå från någon enda vapenför ung man. Inför detta faktum falla de grunder, som de »etiskt samvetsömma» pläga anföra för att undandraga sig krigstjänst, helt till marken. En nyordning, som tillgodoser självklara militära och nationellt fosterländska krav, måste omedelbart genomföras.

Under hänvisning härtill hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta att i lagen av den 12 juni 1925 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, i § 1 skola utgå orden: »eller av annan jämförlig orsak».

Stockholm den 20 januari 1940.

Gustaf Velander.

J. B. Johansson.

Axel Mannerskantz.

Ivar Öman.

William Nisser.

C. F. Carlström.

A. O. Frändén.

D. Pettersson.

Nils Holmström.

Lennart Bondeson.

Carl Bengtsson.

K. W. Bodin.